קמ"ל [ה]ויצאה חנם כו' ולמר בר רב אשי דאמר ולאו ק"ו הוא הא אמרינן [ו]מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ה"מ היכא דליכא לשנויי אבל [ז]היכא דאיכא לשנויי משנינן: ותנא מייתי לה מהכא דתניא [2]כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה וגו' אין קיחה אלא בכסף וכן הוא אומר [3]נתתי כסף השדה קח ממני והלא דין הוא ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף זו שנקנית בביאה אינו דין שתקנה בכסף יבמה תוכיח שנקנית בביאה ואינה נקנית בכסף מה ליבמה שכן אין נקנית בשטר תאמר בזו שנקנית בשטר ת"ל כי יקח איש הא למה לי קרא הא אתיא לה [ח]אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מייתית לה מאמה העבריה מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף תאמר בזו שאינה יוצאה בכסף ת"ל כי יקח איש ואיצטריך למיכתב ויצאה חנם ואיצטריך למיכתב כי יקח איש דאי כתב רחמנא כי יקח הוה אמינא קידושין דיהיב לה בעל דידה הוו כתב רחמנא ויצאה חנם ואי כתב רחמנא ויצאה חנם הוה אמינא היכא דיהבה [ט](ליה) איהי לדידיה וקידשתו הוו קידושי [י]כתב רחמנא כי יקח ולא כי תקח: [כ]ובעלה מלמד שנקנית בביאה והלא דין הוא ומה יבמה שאין נקנית [ל]בכסף נקנית בביאה זו שנקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה אמה העבריה תוכיח שנקנית בכסף ואין נקנית בביאה מה לאמה העבריה שאין קנינה לשום אישות תאמר בזו שקנינה לשום אישות ת"ל ובעלה ולמה לי קרא הא אתיא לה אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מייתית לה מיבמה [מ]מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת תאמר בזו שאין זקוקה ועומדת תלמוד לומר ובעלה:

ומנין

הא אמרת כו'. ומאי תקשה ליה אי אשמועינן קרא נגר דאילונית דתיפוק ליה: **ופנא מייתי ליה מהכא.** קידושי כסף דיליף להו רב יהודה דלעיל[פ] מאין כסף נפקי ליה לתנא מקיחה דשדה עפרון: **כי יקח איש אשה ובעלה.** והצריכה הכתוב גט לפוטרה מקיחה זו כדכתב סיפא דקרא והיה אם לא תמצא וגו': **והלא דין הוא.** שתהא נקנית בכסף מק"ו ולמה לי קרא: **שאינה נקנית בביאה.** אם מסרה ליה לביאה לשם שפחה אינה שפחתו בכך: **נקנית בכסף.** כדכתיב מכסף מקנתו (ויקרא כה): **זו שנקנית בביאה.** כדיליף לקמן מובעלה: **יבמה אינה נקנית בכסף.** ליכנס להיות כאשתו להוציאה בגט בלא חליצה כדיליף לקמן (דף יד.) יבמה יבא עליה ויבמה ביאה גומרת בה ואין כסף גומר בה: **מעיקרא דדינא.** ממקום שאתה בא ללמוד דהיינו אמה העבריה יש להשיב ולהכי קאמר מעיקרא דדינא פירכא שהתשובה שהשיב בתחילה יבמה תוכיח לאו מעיקרא דדינא אתיא אלא ממקום אחר: **שכן יוצאה בכסף.** שפודה את עצמה בתוך שש שנים אם תגלה כדכתיב (שמות כא) והפדה והואיל וכסף חשוב בה לפדותה חשוב נמי לקנותה: **שאינה יוצאה בכסף.** כדנפקא לן[י] מספר כריתות ואין דבר אחר כורתה: **ואיצטריך למיכתב ויצאה חנם.** למילף מיניה כדיליף לעיל יש כסף לאדון אחר: **היכא דיהבה איהי לדידיה.** כסף וקדשתו דאמרה ליה התקדש לי: **ליהוו קידושין.** דכיון דאשמועי' דכסף עביד אישות מה לי כסף דידיה מה לי כסף דידה להכי הדר תנא קרא זימנא אחריתי בהדיא כי יקח איש ולא כי תקח אשה לאיש: **שכן אין קנינה לשום אישות.** הלכך לא שייכא בה ביאה: **שכן זקוקה ועומדת.** לזה מחמת קידושי המת ואין ביאה באה אלא לגמור אבל קנין דמעיקרא לא:

שטר

מעיקרא דדינא פירכא שכן יוצאת בכסף. ה"ה דמצי למינקט שכן יוצאת בשש ויובל וסימנין אלא ניחא ליה למפרך פירכא דשייכא אף בשפחה כנענית דהוה מצי למיעבד ק"ו משפחה כנענית דלא שייכי פירכא דסימנים ושש ויובל הקשה ה"ר יעקב מאורליינ"ש אכתי למה לי כי יקח נהי דלא מצי יליף מק"ו מ"מ נילף מהיקשא שהקישה לאמה העבריה מואם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת כדאיתא לקמן (דף טו.) ואמה העבריה נפקא לן לקמן (דף יד:) שנקנית בכסף מוהפדה ומה אמה נקנית בכסף אף אשה נקנית בכסף דאין משיבין על [ט]ההיקש וי"ל דאי מהיקש לחוד ה"א דלא סגי בפרוטה עד שיהא ב' פרוטות כדבעינן באמה העבריה כדמוכח לקמן[י] ורבינו נתנאל תירץ כיון דלא ידענו דאמה העבריה נקנית בכסף אלא מוהפדה דהואיל ויוצאה בכסף נקנית בכסף לא ילפי' מיניה קנין של אשה לפי שביציאתה אינה יוצאה בכסף כמו אמה העבריה:

מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף. וא"ת נילף כסף מביאה ומה ביאה שאין קונה באמה העבריה קונה באשה כסף שקונה באמה העבריה אינו דין שיקנה באשה וי"ל כ"ש דאיכא למיפרך יבמה תוכיח שנקנית בביאה ואינה נקנית בכסף[א]: **היכא** דיהבה לדידיה וקידשתו. פי' בקונטרס שאומרת הרי אתה מקודש לי וקשה שהרי באיש אינו נופל לשון קידושין שאין נאסר בכך לשאר נשים ויש לפרש שאומרת הרי אני מקודשת לך וצריך לומר דיהבה לדידיה לאו דוקא שהרי אביה מקבל הקדושין[ב] אלא רוצה לומר ואמרה: **כתב** רחמנא כי יקח ולא כי תקח אשה לאיש. תימה כיון דעיקר קרא דכי יקח אתא למימר שהיא לא תקדשנו מה צריך למילף קיחה קיחה משדה עפרון בלאו הכי שמעינן ליה מדכתיב כי יקח ולא כי תקח אשה את איש וי"ל דאי לאו ג"ש הוה מוקמינן קרא דכי יקח איש אקידושין של ביאה אבל בקדושי כסף לא בעינן נתן הוא ואמר הוא להכי איצטריך גזירה שוה לאורויי דכי יקח מיירי בכסף ואפ"ה בעינן נתן הוא ואמר הוא[ג]: **ובעלה** מלמד שנקנית בביאה. וא"ת תיפוק ליה מדכתיב כי יקח דמשמע נמי לשון ביאה כמו כולהו [פ]קיחה דעריות איש אשר יקח את אחותו[נ] ואשה אל אחותה לא תקח[ס] איש אשר יקח את אשת אחיו[ע] וי"ל דשאני היכא דלא אפשר לפרשו בענין אחר כדאמרינן בפ' נושאין על האנוסה (יבמות דף נז.) ליקוחין כתובין בתורה סתם [פ]הלאויה לשכיבה שכיבה הלאויה לקיחה קיחה וא"ת ונילף מג"ש [א] דנקנית בביאה כדאמרי' בריש הבא על יבמתו (שם דף נה:[צ]) אשה לבעלה מנין שנקנה בהעראה אתיא קיחה קיחה וי"ל דאי לאו כתב ובעלה עיקר ביאה לא הוה גמרינן מקיחה דעריות דכיון דקיחה דהתם לא מישתעי בקנין כלל אבל לחשב העראה כגמר ביאה גמרינן שפיר: **אמה** העבריה תוכיח שנקנית בכסף ואינה נקנית בביאה. תימה אי הוה שתיק מובעלה ה"א אמה העבריה נמי נקנית בביאה מק"ו דהא לקמן (דף ט:) ממעטינן מובעלה אמה העבריה והכא אילו לא נכתב ובעלה קאמר וי"ל דהכי פריך והלא דין הוא דמשום אשה לא איצטריך ובעלה דאתיא בק"ו ואי למעוטי אמה העבריה לכתוב קרא ובעל והוי מוקי למעוטי אמה דמשום היא גופה לא צריך וה"א יתירה למה לי[ק] ומשני אי לא כתב אלא ובעל הוא הוה אתיא בקל וחומר דהוה אמינא אמה העבריה תוכיח: **מה** ליבמה שכן זקוקה ועומדת. וא"ת הלא אין מועיל לה זקיקתה לענין כסף וא"כ כל זה אכניס בקל וחומר ונימא הכי ומה יבמה שאע"פ שהיא זקוקה ועומדת אין נקנית בכסף ונקנית בביאה[ה] אשה שאינה זקוקה ונקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה ולא יזיק לה מה שאינה זקוקה[ו] דכי האי גוונא צריך לומר פרק כיצד הרגל (ב"ק דף כה.) דבעי לאוכוחי התם דקרן משלם בחצר הניזק נזק שלם מק"ו דשן ורגל שפטורין ברשות הרבים חייבין ברשות הניזק נזק שלם קרן שחייב ברשות הרבים חצי נזק אינו דין שחייב ברשות הניזק נזק שלם והקשה ר"י התם דאיכא למיפרך מה לשן ורגל דהזיקן מצוי תאמר בקרן שאין הזיקו מצוי ומפרש ר"י התם דלענין חיוב נזק שלם ברשות הניזק לאו חומרא היא למיפרך מינה שהרי אינה מועלת כלום בשן ורגל לחייב חצי נזק ברה"ר כקרן וכל זה אכניס בקל וחומר ומה שן ורגל שאע"פ שהזיקן מצוי פטורין ברשות הרבים חייבין ברשות הניזק נזק שלם קרן שאע"פ שאין הזיקו מצוי חייב ברשות הרבים חצי נזק אינו דין שחייב בחצר הניזק נ"ש ונראה לר"י דהכי פריך שכן זקוקה ועומדת לביאה כלומר שעיקר מצותה להקים לאחיו שם הילכך נקל לה להקנות בביאה[ז] יותר מאשה וה"ר אלעזר משנ"א פי' שכן זקוקה ועומדת שביאה זו אינה עושה אלא גומרת קדושי ראשון ומשום דאשכחן ביאה גומרת לא נאמר שתקנה תחלת קנין[ח]. [ועי' תוס' ב"ק כה. ד"ה אין]:

ומניין

תורה אור השלם

1. וְאִם שְׁלָשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף: שמות כא יא
2. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ: דברים כד א
3. וַיְדַבֵּר אֶל עֶפְרוֹן בְּאָזְנֵי עַם הָאָרֶץ לֵאמֹר אַךְ אִם אַתָּה לוּ שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת מֵתִי שָׁמָּה: בראשית כג יג

◆

גליון הש"ס

גמ' א"ר אשי כו' מעיקרא דדינא פירכא. תמורה כח ע"ב:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ובעלה וכו' ונילף מג"ש דקיחה קיחה דנקנית בביאה:

◆

מוסף רש"י

דידה הוו. לדידה הוי האי כסף (לעיל ג.). **שכן** זקוקה ועומדת. לפיכך תופס בה בכל דהו (לקמן מד.).

◆

תוס' ר"י הזקן

אצטריך למכתב. תרוויהו להשלים דין קדושי כסף. דידה הוו. דהכי יקח לא גמרינן אלא שהאיש נותן כסף. ת"ל ויצאה קו'היתה דגמרינן אבל יש כסף לאדון. ומויצאה חנם חזינא דהיכא דיהיב איהו לדידה הוי דאב, אבל מצית למימר דאי איהי יהבה לדידיה הוו קדושי. ת"ל כי יקח איש שהאיש לוקח ונותן כסף.

מסורת הש"ס

א) [פסחים יח: וש"נ], ב) [פסחים עו: חולין קיח:], ג) [כרש"י ובתוס' (ובכת"י ליתא)], ד) [נדפו"ר ליתא מכאן עד ובעלה, ובכת"י ליתא למיבעו ולא כי תקח, ולפנינו ע"פ המהרש"ל], ה) [לקמן ט:], ו) [לקמן יד ע"א], ז) [לקמן ט:] [ולקמן מד.], ח) [דף ג:], ט) [לקמן טו ע"א], י) [לקמן ה ע"א], כ) [ב"ק סג ע"ב], ל) [דף יב.], מ) [נ"ל קיחות, ויעב"ץ], נ) [ויקרא כ, יז], ס) [שם יח, יח], ע) [שם כ, כא], פ) [נדפו"ר: הלאוים. וכן בהמשך], צ) [שם ד"ה קיחה], ק) [נש"ל ויצאה חנם דגמרינן].

◆

מוסף תוספות

א. והורע כחו של כסף שאינו קונה ביבמה במקום שביאה קונה, תוס' הרא"ש. ב. ואי איהי יהבא כספא לדידיה היכי הוי כסף דאב דזכות בתו זכי ליה רחמנא ולא זכות חתנו. ריטב"א. ג. ה"א כי יקח אקדושי שטר או ביאה קאי דבהנהו דוקא בעינן אמר הוא אבל בקידושי כסף אימא דנתן הוא סגי ואפי' אמרה היא קמ"ל ג"ש דקיחה קיחה לאורויי לן דכי יקח בקדושי כסף איירי דאפי' כי נתן הוא בעינן נמי אמר הוא וכ"ש בקידושי שטר וביאה שאין שם נתינה חשובה דבעינן אמר הוא. תלמידי הרשב"א. ד. דלקמן דריש מה"א דובעלה למעוטי אמה העבריה וה"ק הכא לישתוק מן ה"א דובעלה ולא לכתוב אלא ובעל ועיקר קידושי ביאה ניליף מיבמה ומיעוטא דאמה העבריה נדרוש מובעל דאם אינו ענין לגופו תנהו ענין למעוטי אמה העבריה. תוס' הרא"ש. ה. וא"כ הויא לה ביאה חמורה מכסף. ריטב"א. ו. בשלמא רוב פירכות שבתלמוד שהן מענין חומרות הק"ו ניחא כגון מה ליבמה שאינה נקנית בשטר, מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף וכו', וכיון שמצינו בה חומרא לענין זה הדין יש ליתן בה חומרא אחרת מענין אותו הדין. תוס' הרא"ש. ז. אבל גבי כסף לא מהני לה זקוקה ועומדת. שם. ח. דיבמה זקוקה ועומדת וביאה זו עושה נישואין ולפיכך אין כסף קונה בה שאינו עושה נישואין אלא אירוסין בכל מקום תאמר בזו שאינה זקוקה ועומדת והיאך יקנה בה ביאה מפני שהיא עושה נשואין ביבמה הרי לאירוסין היא צריכה. רמב"ן.